

Adriana WOJTKOWIAK

ALMAMER WYŻSZA SZKOŁA EKONOMICZNA
W WARSZAWIE

ATRAKCJE TURYSTYCZNE PODKARPACIA NA PRZYKŁADZIE RENESANSOWYCH ZAMKÓW W KRASICZYNIIE ORAZ BARANOWIE SANDOMIERSKIM

Abstrakt

Pod względem atrakcyjności turystycznej województwo podkarpackie stanowi jeden z najciekawszych obszarów Polski. Turyści mają możliwość przechadzania się po licznych ścieżkach i szlakach w górach, zwiedzenia miast, miasteczek i wsi, w których znajdują się liczne zabytki kultury materialnej skali światowej.

Górzyste tereny Bieszczad i Beskidu Niskiego stanowią świetne miejsce do uprawiania turystyki konnej, narciarskiej czy pieszej. Natomiast, w licznie występujących stawach i zalewach można popływać, łowić ryby i miło spędzić czas.

Wśród wielu atrakcji turystycznych województwa to właśnie zamki należą do zabytków architektury cieszących się szczególnym zainteresowaniem turystów z Polski i zagranicy. Toteż zaprezentowano perły polskiego renesansu – rezydencję w Krasiczynie oraz manierystyczny zamek w Baranowie Sandomierskim, cenne zabytki architektoniczne województwa podkarpackiego, które stanowią przykład cennych zabytków architektury, jak również dziedzictwa kulturowego regionu.

1. Wstęp

Polska posiada wiele atutów, które decydują o tym, że jest krajem konkurencyjnym, a przy odpowiednio prowadzonej promocji będzie przyciągać wielu turystów, również tych z zagranicy. Wśród atutów wymienić można przede wszystkim: bogate zróżnicowanie kulturowe (obiekty archeologiczne, dzieła architektury, budownictwa, sztuk plastycznych, pamiątki historyczne itp.) oraz atrakcyjność środowiska naturalnego, w tym między innymi: czystość, unikatowość, różnorodność krajobrazu – stanowiące istotny element atrakcyjności naszego kraju.

W zagranicznej literaturze przedmiotu istnieje różnorodność terminologii związanej z pojęciem atrakcji turystycznych. Davidson traktuje to pojęcie jako:

„każdy walor (obiekt) przyrodniczy, dzieło człowieka, urządzenie lub impreza, które przyciągają gości w określone miejsce ...”¹.

Można spotkać również bardzo szerokie rozumienie tego terminu: „obejmuje on nie tylko element przyrody i kultury, ale np.: poziom cen, postawy ludności miejscowej wobec turystów i turystyki, urządzenia turystyczne wraz z całą infrastrukturą techniczną”². Podobnie prezentuje to pojęcie Jovicić – „atrakcje turystyczne to wszystkie zjawiska i przedmioty przyciągające turystów”³.

Ogólny podział atrakcji turystycznych przedstawił J. Swarbrooke:

- naturalne atrakcje turystyczne np.: góry, jeziora, zalewy, lasy, jaskinie, plaże;
- dzieła stworzone przez człowieka np.: zespoły pałacowo-ogrodowe, budowle sakralne, obiekty prehistoryczne, ośrodki przemysłowe, budynki związane ze znanymi ludźmi;
- miejsca zaprojektowane i zbudowane od podstaw jako atrakcje (np. parki safari, uzdrowiska, parki rozrywki);
- imprezy kulturalne, sportowe, religijne, festiwale itp.⁴.

Natomiast, w polskich pozycjach dotyczących geografii czy turystyki pojęcie to nie zostało jednoznacznie zdefiniowane, a raczej traktowane jest jako walor turystyczny. „Według kryterium pochodzenia walorów wyróżnia się walory:

- przyrodnicze (środowiska naturalnego);
- antropogeniczne (kulturowe)”⁵.

Biorąc powyższe pod uwagę, można przyjąć, że do atrakcji turystycznych zaliczyć można obiekty przyrodnicze naturalne i stworzone przez człowieka, obiekty związane z historią, infrastrukturę sportowo-rekreacyjną oraz spuściznę kulturową.

2. Charakterystyka województwa podkarpackiego

Podkarpacie to kraina geograficzna położona na pld.-wsch. krańcach kraju, graniczy od wsch. z Ukrainą, od pld. ze Słowacją oraz z woj.: lubelskim, świętokrzyskim i małopolskim. Znajdują tu również swój bieg prawe dopływy Wisły:

¹ Davidson R., *Turystyka*, Wydawnictwo PAPT, Warszawa 1996.

² Ritchie J.R., Sins M., *Culture as Determinant of Attractiveness*, *Annals of Tourism Research*, April-June 1978.

³ Jovicić Z., *Turisticka geografija*, Naučna Kniga, Belgrad 1981.

⁴ Swarbrooke J., *The development and management of visitors attractions*, Butterworth-Heinemann, Oxford 1995.

⁵ Kruczek Z., Kurek A., Nowacki M., *Krajoznawstwo. Zarys teorii i metodyki*, Proksenia, Kraków 2003.

San i Wisłoka oraz dopływ Sanu – Wisłok. Przepływa tędy również Strwiąż oraz Mszanka. Rzeki regionu są uważane za jedne z najczystszych w kraju.

„Powierzchnia woj. wynosi 17 844 km² (co stanowi 5.7% powierzchni kraju) i zamieszkuje 2.097.915 osób. Strukturę samorządową tworzy 21 powiatów grodzkich i 4 miasta na prawach powiatu; 159 gmin, w tym 16 miejskich, 29 miejsko-wiejskich i 114 wiejskich”⁶. Największymi miastami regionu są: Rzeszów, Stalowa Wola, Przemyśl, Mielec, Tarnobrzeg i Krosno.

Szata roślinna województwa podkarpackiego jest bardzo różnorodna i w poszczególnych częściach województwa uzależniona od środowiska geograficznego, klimatu i sposobu użytkowania ziemi⁷. Klimat regionu związany jest z ukształtowaniem powierzchni i podziałem fizjograficznym. Wyróżnić tu można trzy zasadnicze rejony klimatyczne, nizinny: północną część województwa – Kotlina Sandomierska, podgórski: obejmujący środkową część województwa – Pogórze Karpackie, górski: obejmujący południową część województwa – Beskid Niski i Bieszczady.

Pod względem walorów turystyczno-krajoznawczych Podkarpackie stanowi jeden z najciekawszych regionów Polski. Turyści przyjeżdżają tu przede wszystkim dla gór – większą część terenu zajmują Beskidy Wschodnie – Bieszczady i Beskid Niski. Na terenie województwa znajduje się również kilkadziesiąt rezerwatów przyrody, a wśród nich: torfowiskowe, leśne, faunistyczne, florystyczne oraz krajobrazowe, kilka parków krajobrazowych oraz dwa parki narodowe – część Magurskiego oraz Bieszczadzki, który widnieje na liście Światowego Dziedzictwa Kultury i Nauki UNESCO, jako Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Karpaty Wschodnie”.

3. Atrakcyjność turystyczna Podkarpacia

Na atrakcyjność turystyczną ziem Podkarpacia wpływa urozmaicona rzeźba terenu, wspaniałe krajobrazy, duże kompleksy leśne, liczne zabytki kultury, bogaty i różnorodny folklor. Istotnym czynnikiem rozwoju turystyki w województwie są lecznicze wody mineralne wykorzystywane w uzdrowiskach w Iwoniczu Zdrój, Rymanowie Zdrój, czy w Polańczyku.

⁶ www.uw.rzeszow.pl

⁷ Kruczek Z., *Polska. Geografia atrakcji turystycznych*, Proksenia, Kraków 2002.

Jak wiadomo, tereny województwa podkarpackiego przez wieki były obszarem styku narodów, kultur i religii. Stąd wywodzi się niepowtarzalna barwa i różnorodność dziedzictwa kulturowego regionu. Skanseny budownictwa wiejskiego w Sanoku i Kolbuszowej czarują pięknem drewnianych chałup i innych obiektów dawnego krajobrazu wsi. Znajdują się tutaj znane sanktuaria w Kalwarii Paclawskiej, Starej Wsi, Leżajsku, Borku Starym, Dębowcu⁸ i inne, które mogą stać się celem wizyt o programach religijno-pielgrzymkowych.

Dobra infrastruktura turystyczna (szlaki turystyki pieszej, rowerowej, konnej czy wodnej) zachęcają gości do uprawiania turystyki kwalifikowanej, a przyjemny wypoczynek zapewniają liczne ośrodki wypoczynkowe, rozwinięta sieć gospodarstw agroturystycznych oraz infrastruktura rekreacyjno-sportowa. Natomiast liczne kościoły, cerkwie, synagogi, pałace, zamki, dwory, zabytkowe zespoły urbanistyczne oraz przydrożne kapliczki wpisane od wieków w pejzaż miast, miasteczek i wsi świadczą o bogactwie architektury i urodzie tego zakątka Polski.

Renesansowe zamki w Baranowie Sandomierskim i Krasieczynie należą do najcenniejszych w skali światowej zabytków tej epoki w Polsce. Wnętrza zamkowe, kolekcja sztuki cerkiewnej oraz synagoga o unikatowym wystroju, to atrakcje turystyczne Łańcuta. Godne zobaczenia są również pięknie położony nad Sanem Przemyśl oraz zabytkowe układy urbanistyczne Jarosławia, Krosna, Przeworska i Rzeszowa.

Na obszarze Podkarpacia wytyczono także szlaki tematyczne. Do jednego z nich można zaliczyć szlak architektury drewnianej (częściowo przebiega przez woj. małopolskie), wiodący przez kilkanaście miejscowości, w których znajdują się zabytkowe kościoły, cerkwie i kaplice oraz dwory. Na trasie szlaku znajduje się też Iwonicz Zdrój ze swoją ponad stuletnią zabudową uzdrowiskową. Następny szlak, to szlak ikon wytyczony niedaleko Sanoka. Wędrując nim zwiedzić można cerkwie z terenu bojkowsko-łemkowskiego pogranicza kulturowego. Kolejnym szlakiem jest szlak forteczny, który prowadzi przez niezwykle cenny w skali kraju i Europy obiekt militarny Fort Twierdzy Przemyśl.

Województwo podkarpackie obejmuje ziemie od wieków zasiedlane przez różne narodowości. Obok dominujących dwóch żywiołów kulturowych – polskiego i ruskiego, na kształt obecnego dziedzictwa kulturowego duży wpływ miała kolonizacja

⁸ www.wrota.podkarpackie.pl

niemiecka, a także inne narodowości, które przez wieki współistniały i kulturowo wzajemnie się wzbogacały. Na zwyczaję oraz architekturę tego regionu duży wpływ wywarły różnorodne religie takie jak: rzymskokatolicka, greckokatolicka, prawosławna, judaizm oraz protestantyzm. Wyodrębniło się, więc wiele grup etnograficznych, których folklor, kulturę oraz tradycyjną kulturę ludową można poznać w muzeach etnograficznych oraz skansenach.

Warto wspomnieć, że dokonano tu szeregu odkryć archeologicznych o znaczeniu międzynarodowym. Wymienić można: grodziska, kurhany, osady z epoki brązu oraz osady wczesnośredniowieczne. Nie brakuje dobrze zachowanych zespołów staromiejskich, małomiasteczkowych, pojedynczych zabytków architektury, drewnianych i murowanych kościołów i cerkiewek, muzeów – Muzeum Podkarpacia w Krośnie, Muzeum Kultury Łemkowskiej – skansenów np.: w Sanoku, miejsc kultywowania tradycji, festiwali (przytoczyć można Muzyczny Festiwal w Łąncucie), wystaw, miejsc kultu i pielgrzymek.

W Haczowie znajduje się najstarszy zachowany drewniany kościół w Polsce. W Łąncucie, Baranowie Sandomierskim, Krasieczynie, Rzeszowie, Dukli, Przemyślu, a także Sieniawie zachowały się najbardziej znane w skali kraju zespoły pałacowo-parkowe. Na szczególną uwagę zasługują drewniane i murowane cerkwie greckokatolickie, prawosławne oraz żydowskie synagogi i cmentarze⁹. W Leżajsku znajduje się grób cadyka Elimelecha, do którego stale pielgrzymują Żydzi z całego świata, a w okolicy Przemyśla zachowały się fragmenty jednych z najcenniejszych w Europie fortów z I wojny światowej.

Szczególnie interesujące są też dawne rezydencje arystokratyczne, otoczone bogatymi starodrzewami, wielkimi parkami. Do najpiękniejszych należą: Zamek Lubomirskich i Potockich w Łąncucie z XVII w., Zamek Krasickich w Krasieczynie z początku XVII w. oraz Zamek Leszczyńskich w Baranowie Sandomierskim z przełomu XVI i XVII w.

4. Zespół zamkowo-pałacowy Krasieczyn

Ten wspaniały renesansowy zamek bastejowy z przełomu XVI i XVII w. położony jest na prawym brzegu Sanu, otoczony pięknym parkiem krajobrazowym z cennym drzewostanem. Zamek w Krasieczynie należy do najpiękniejszych rezydencji o

⁹ Gordon A., Świątecki A., Wandowicz W., *Cudze chwalicie...Poradnik*, Wydawnictwo DINO, Warszawa 1994.

charakterze obronnym w Polsce. Architekci i historycy sztuki stawiają jego walory w jednym szeregu z Wawelem czy Baranowem Sandomierskim, który zaprezentuję poniżej.

U schyłku XVI stulecia, w 1592 r., z inicjatywy Stanisława Krasickiego, dworzanina i sekretarza królów polskich Zygmunta Augusta, Stefana Batorego i Zygmunta III rozpoczęto prace przy wznoszeniu siedziby obronnej. Stała ona na miejscu wcześniejszego drewnianego fortalicjum¹⁰, zbudowanego w połowie XVI w. Budowla swoim bogactwem wystroju przewyższała inne magnackie siedziby. Na zewnętrznych ścianach umieszczono sceny biblijne i z polowań, a także medaliony z popiersiami starożytnych władców i portrety królów polskich, wykonane techniką sgraffitową¹¹. Elewację zewnętrzną zdobiło boniowanie (dekoracyjne opracowanie krawędzi kamieni) natomiast, wewnętrzną fryz z szeregiem medalionów przedstawiających cesarzy rzymskich i bizantyjskich, królów polskich, świętych oraz przodków właścicieli Krasieczyna. Zaslugą Michała Krasickiego było przekształcenie niewielkiej siedziby w piękną rezydencję o cechach manierystycznych, a prace budowlane w tym okresie nadzorował włoski architekt Galleazo Appini¹².

„Okolo 1598 r. ówczesny właściciel, Marcin Krasicki, rozpoczął przebudowę zamku, basteje zostały wówczas podwyższone i otrzymały atyki, zaś baszta Boska zamieniona na kaplicę i zwieńczona kopułą. Górne kondygnacje bastei przerobiono na pomieszczenia mieszkalne. Podwyższone mury kurtynowe otrzymały zwieńczenia atykowe. Na osi pierwotnej bramy stała piętrowa loggia, do której z dwóch stron prowadziły schody, a przez nią był dostęp na krużganki otaczające cały dziedziniec. Nastąpiła zmiana miejsca wjazdu do zamku. Pośrodku kurtyny zachodniej stała wysoka wieża brama nazwana później Zegarową, a przed nią wysunięte na przedpole przedbramie z portalem wjazdowym”¹³.

W XVII w. bezpotomnie zmarł ostatni z rodu Krasickich. W 1692 r. wygasła po mieczu linia Krasickich z Krasieczyna i od tej pory zamek przechodził z rąk do rąk różnych rodów, wymienić można: Modrzewskich, Wojakowskich, Tarłów, Potockich i Konińskich. Posiadłość kilkakrotnie zmieniała właścicieli, a pod koniec I poł. XIX

¹⁰ Niewielka budowla posiadająca cechy obronne.

¹¹ Na mury kładziono kilka warstw różnokolorowego tynku, a następnie według wzoru częściowo zeszkrobano.

¹² Guerquin B., *Zamki w Polsce*, Arkady, Warszawa 1984.

¹³ Kaczyńska I., *Zamki w Polsce południowej. Przewodnik*, Wydawnictwo MUZA S.A., Warszawa 2000.

stulecia trafiła w ręce Sapiehów, którzy przeprowadzili jej renowację. Im zawdzięcza przywrócenie dawnej świetności. Niestety w poł. XIX w. budowlę strawił ogromny pożar, z którego ocalała jedynie kaplica. Na przełomie XIX i XX w. rezydencję odbudowano ponownie¹⁴. Sapiehowie, którzy byli w posiadaniu Krasicy do 1944 r. przyczynili się znacznie do jego rozwoju. Przeprowadzili renowację Zamku, założyli tartak, browar, fabrykę maszyn rolniczych. Aktywnie działali na polu rozwoju życia gospodarczego i społecznego regionu. Po przejęciu Zamku i dóbr krasicyńskich przez państwo, po II wojnie światowej znalazło w nim siedzibę Technikum Leśne, a w latach 70. XX w. mecenat nad obiektem przejęła Fabryka Samochodów Osobowych (FSO) w Warszawie.

„W 1996 r., w ramach procesu likwidacji FSO, Zespół Zamkowo-Parkowy (ZZ-P) w Krasicy przejęła Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. w Warszawie. Przeprowadzone przez nią prace remontowo-budowlane i konserwatorskie doprowadziły do utworzenia w ZZ-P w Krasicy nowoczesnej bazy turystycznej, hotelowej i gastronomicznej. O klasie obiektu i wysokiej jakości świadczonych usług stanowić może fakt włączenia go (od 2000 roku) do European Castle Hotels & Restaurants – elitarnego Stowarzyszenia Europejskich Hoteli Zamkowych i Restauracji, które mieszczą się w obiektach zabytkowych”¹⁵.

Obecnie zamek znajduje się na planie czworoboku z czterema cylindrycznymi narożnymi basztami. Baszty te, dawne basteje, zachowały w dolnych kondygnacjach reliktury pierwotnych urządzeń obronnych. Płd.-zach. zwieńczona kopułą nazwana Boską, pełniła funkcję zamkowej kaplicy; po drugiej stronie wieży bramnej stoi baszta Papieska – zwieńczona renesansową attyką, na narożu północno-wschodnim baszta Królewska o charakterystycznej sylwecie – zwieńczona została sześcioma wieżyczkami, a na południowo-wschodnim baszta Szlachecka z attyką.

Hotel „Zamkowy” w Krasicy oferuje 92 komfortowe miejsca noclegowe w pokojach jedno-, dwu- i trzyosobowych oraz w apartamentach, które znajdują się w kilku obiektach na terenie zabytkowego parku – Hotelu, Zamku, Pawilonie Szwajcarskim oraz Pawilonie Myśliwskim¹⁶.

Hotel stanowi zabytkowy budynek powozowni, adaptowany został dla potrzeb hotelowych, tworząc niezwykle urokliwą i funkcjonalną bazę noclegowo-

¹⁴ Kokoska B., (red.), *100 najpiękniejszych miejsc w Polsce*, Publicat S.A., Poznań 2001.

¹⁵ www.krasicyn.com.pl

¹⁶ www.krasicyn.pl

gastronomiczną. Dysponuje 63 miejscami w pokojach i apartamentach – „Książęcy” z przepięknym widokiem na park oraz „Cichy kącik” z widokiem na hotelowe patio z fontanną – zaprojektowanych w tonacjach błękitnej, łososiowej i zielonej¹⁷. W komnatach północnego skrzydła zamku urządzono apartamenty, zapewniające gościom wypoczynek w iście królewskim stylu. Z pokoi w zamku można podziwiać wspaniały dziedziniec zamkowy, którego skrzydła pokrywa, unikatowa w skali światowej, dekoracja sgraffitowa, a bajkowa sceneria zamku, przepięknie oświetlonego nocą zachwyca przyjezdnych.

Kolejnym miejscem jest Pawilon Szwajcarski budynek z XVII w. połączony z Zamkiem tajemniczym przejściem. Dysponuje 10 miejscami w pokojach i apartamentach. Natomiast, Pawilon Myśliwski to willa w stylu myśliwskim, wtulona w krasiczyński park, dysponująca 5 miejscami noclegowymi. Znajdują się tu trzy sypialnie, salon myśliwski z kominkiem, dwie łazienki wyposażone w jacuzzi, w pełni urządzoną kuchnię, własny ogródek z altanką, parking i kominek ogrodowy. Jest to niewątpliwie idealne miejsce do pracy twórczej lub naukowej, wypoczynku i spotkań z przyjaciółmi¹⁸.

Miejscem niezwykle pięknym, zadziwiającym bogactwem form i ilością zgromadzonych gatunków roślin jest park zamkowy otaczający zamek. Jego początki sięgają przełomu XVI i XVII w., botanicy podkreślają, że park ten jest zaliczany do najbogatszych ogrodów pałacowych w Polsce. Przepiękny park przyzamkowy zawdzięcza swój obecny, wspaniały wygląd ostatnim właścicielom, którzy będąc miłośnikami przyrody, z licznych podróży zagranicznych przywozili egzotyczne drzewa, krzewy i nasiona. Park krajobrazowy urzeka swoją kompozycją z kilkoma monumentalnymi, starszymi od zamku drzewami, z dominującym stawem i wyspą.

Obecnie Zamek stanowi jedną z pereł południowo-wschodniej Polski, a „każdy, kto pragnie odpocząć oraz zasmakować dobrej, bogatej i różnorodnej kuchni powinien odwiedzić Restaurację Zamkową, oferującą duży wybór znakomitych i urozmaiconych dań kuchni polskiej, staropolskiej i międzynarodowej, bogaty bufet sałatkowy, desery i wyroby cukiernicze własnej produkcji.”¹⁹

Za dodatkową opłatą można skorzystać z siłowni, sauny, solarium. Goście hotelowi mogą też korzystać z szerokiej oferty wycieczek krajoznawczych np.: do

¹⁷ Tamże.

¹⁸ Tamże.

¹⁹ Tamże.

Lwowa, po Pogórze Przemyskim czy w Bieszczady. Można również zwiedzić kaplicę w Baszcie Boskiej. Zamek organizuje również imprezy okolicznościowe takie jak: wesela, bale sylwestrowe, majówki, Ogólnopolskie Festiwale Kuchni Dworskiej oraz turnieje rycerskie.

5. Baranów Sandomierski

Zamek położony jest nad Wisłą, na Równinie Tarnowskiej i stanowi jeden z najwspanialszych renesansowych obiektów w Polsce. Siedziba rodu Leszczyńskich jest jedną z niewielu tak znakomicie zachowanych rezydencji magnackich. Wzniósł go Andrzej Leszczyński na przełomie XVI i XVII w., następnie rozbudowany w I poł. XVII w. na wzór Wawelu – stąd nazywany jest również „Małym Wawelem”.

Zamek budowano etapami. Najstarsze mury zachowały się w skrzydle zachodnim i pochodzą z II poł. XVI w. W tym czasie nie istniała już obronna wieża mieszkalna wzniesiona w XV w. przez ród Grzymalitów – Baranowskich (pierwszych właścicieli). Kolejny właściciel, Stanisław Tarnowski, sprzedał Baranów staroście radziejowskiemu Rafałowi Leszczyńskiemu, który w 1578 r. odstąpił majątek swemu synowi, Andrzejowi, wojewodzie brzesko-kujawskiemu.

Narożników budynku broniły 4 wieże – mury dwóch z nich zachowały się w obecnych wieżach, przetrwała również zachodnia ściana dworu. W 1591 r. Leszczyńscy rozpoczęli rozbudowę dworu. Projekt założenia zamkowego na planie prostokąta opracował prawdopodobnie włoski architekt i rzeźbiarz Santi Gucci²⁰.

Prostokątny dziedziniec, otaczały krużganki połączone w elegancki sposób wewnętrzną klatką schodową. Do istniejącego budynku dostawiono dwa skrzydła: północne i wschodnie, natomiast od strony południowej powstała parawanowa ślepa ściana z wysuniętą na zewnątrz bramą. Właśnie w sposobie uformowania dziedzińca, w jego elegancji upatruje się wpływów Santi Guccio. Świadczą o tym również manierystyczne zdobienia: jońskie kolumny, guzy i rozety w archiwoltach, tralkowa kolumnada w górnej kondygnacji, a na parterze wzbogacone maszkaronami cokoły kolumn. Następnie w narożnikach zamkowej bramy stały cztery otwarte od środka wieże, przykryte później kopulastymi hełmami. Ciąg murów obronnych zamknął od południa dziedziniec zewnętrzny, zwany Wielkim. Tutaj znajdował się główny wjazd

²⁰ Nowiński K., *Najciekawsze zabytki w Polsce – przewodnik*, Sport i Turystyka – Muza, Warszawa 2001.

przez bramę, przedbramie i most przerzucony nad fosą. Przyozdobienie wnętrz sztukami było dziełem innego włoskiego mistrza Giovanniego Battisty Fallconiego.

Leszczyńscy władali Baranowem do 1677 r., a następnie sprzedali rezydencję hetmanowi wielkiemu koronnemu Dymitrowi Wiśniowieckiemu. Hetman w 1683 r. przekazał baronowskie dobra Józefowi Karolowi Lubomirskiemu²¹.

Pod koniec XVII w. kolejni właściciele Baranowa, Lubomirscy postanowili przebudować rezydencję i nadać jej barokową szatę architektoniczną, tym razem powierzając to zadanie znakomitemu architektowi, z pochodzenia Holendrowi – Tylmanowi z Gameren, który przyczynił się do przekształcenia zamku we wspaniałą barokowy pałac, otoczony ogrodem, założonym w miejscu fortyfikacji.

Niestety w 1849 r. wybuchł pożar, który zniszczył barokowe wnętrza pałacu. Krasickich nie stać było na przywrócenie rezydencji dawnej świetności i sprzedali ją w 1867 r. Feliksowi Dolańskiemu, który wraz z rodziną przebywał tam aż do II wojny światowej²². W tym czasie obok baszty płd.-zach., urządzono kaplicę ozdobioną witrażami Józefa Mehoffera i obrazem Jacka Malczewskiego „Matka Boska Niepokalana”, umieszczonym w ołtarzu²³.

Po II wojnie światowej w zabytkowych murach znajdował się magazyn produktów rolnych. Następnie ulokowano tam jednostkę wojskową, a później muzeum. W roku 1968 nastąpiło formalne przekazanie zamku w Baranowie Sandomierskim Kopalniom i Zakładom Przetwórczym Siarki „Siarkopol” w Tarnobrzegu. W 1997 r. nowym właścicielem została Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. w Warszawie, która zarządza zamkiem²⁴.

Zespół Zamkowo-Parkowy oddaje do dyspozycji Gości 66 miejsc noclegowych. W budynku hotelowym znajdują się 54 miejsca noclegowe, a w Zamku 12. Są to pokoje jedno- i dwuosobowe oraz apartamenty, stylowo zaaranżowane, zapewniające dobre samopoczucie przyjezdnym, posiadają łazienki, TV SAT, telefon i telewizor. Apartamenty wyposażone są w łóżka małżeńskie. Łazienki w apartamentach wyposażone są w wanny z hydromasażem²⁵. Pałac posiada do dyspozycji kilka sal konferencyjnych i bankietowych, zarówno w zabytkowych wnętrzach Zamku jak i Hotelu Zamkowym. Na terenie znajduje się również parking strzeżony, restauracja

²¹ Kaczyńska I., *Zamki w Polsce południowej. Przewodnik*, MUZA S.A., Warszawa 2000.

²² www.baranow.com.pl

²³ Tamże.

²⁴ Kaczyńska I., *Zamki w Polsce południowej. Przewodnik*, MUZA S.A., Warszawa 2000.

²⁵ www.baranow.com.pl

hotelowa serwująca dania kuchni polskiej i międzynarodowej oraz stylowa kawiarnia i bar. Goście mogą korzystać z sauny, solarium i siłowni, a spragnieni kontaktu z naturą mogą powędrować nad Wisłą lub pobliskim stawem.

Zamek w Baranowie Sandomierskim organizuje również liczne imprezy okolicznościowe jak: studniówki, śluby. Zaprasza także na cykliczne spotkania dla dzieci i młodzieży pod hasłem: „Niedzielne spotkania z Bajką” oraz na pokazy walk rycerskich oraz tańców dawnych przy suto zastawionych stołach staropolskiej kuchni i porywającej muzyki biesiadnej. Obiekt ten niewątpliwie stanowi kolejną perełkę w tym regionie Polski.

Podsumowanie

Oprócz budowli fundowanych przez piastowskich książąt, gotyckich zespołów klasztornych, przebudowanych i zdobionych w epoce baroku, znajdują się na Podkarpaciu rezydencje arystokratycznych rodów, gotyckie zamki i kościoły, pałace i dwory oraz drewniane kościoły i cerkwie. Wśród wielu atrakcji turystycznych województwa podkarpackiego, to właśnie zamki należą do zabytków architektury cieszących się szczególnym zainteresowaniem turystów z Polski i zagranicy. Toteż zdecydowałam się na zaprezentowanie perły polskiego renesansu – rezydencji w Krasieczynie oraz manierystycznego zamku w Baranowie Sandomierskim, unikalnych zabytków architektonicznych województwa podkarpackiego, które stanowią przykład cennych zabytków architektury, jak również dziedzictwa kulturowego regionu. Także do rozwoju kulturowego przyczyniają się zabytki architektoniczne, takie jak zamki czy zespoły pałacowo-parkowe posiadają znaczenie krajoznawcze, edukacyjne i wpływają na rozwój turystyki kulturowej naszego kraju.

Literatura

1. Davidson R., *Turystyka*, Wydawnictwo PAPT, Warszawa 1996.
2. Faryna-Paszkiwicz H., Omilanowska M., Pasieczny R., *Atlas zabytków architektury w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001.
3. Gołębski G., *Kompendium wiedzy o turystyce*, Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa 2002.
4. Gordon A., Świątecki A., Wandowicz W., *Cudze chwalicie... Poradnik*, Wydawnictwo DINO, Warszawa 1994.

5. Guerquin B., *Zamki w Polsce*, Wydawnictwo Arkady, Warszawa 1984.
6. Hejnał A., (red.), *Polska na weekend – Przewodnik ilustrowany*, Pascal, Bielsko-Biała 2003.
7. Jagusiewicz A., *Dziedzictwo kulturowe w turystyce polskiej*, Problemy turystyki 2002, nr 3, 4.
8. Jovicić Z., *Turisticka geografija*, Naučna Kniga, Belgrad 1981.
9. Kaczyńska I., *Zamki w Polsce południowej. Przewodnik*, Wydawnictwo MUZA S.A., Warszawa 2000.
10. *Kalendarz kulturalny województwa podkarpackiego na rok 2007/2008*, Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie, Rzeszów 2008.
11. Kokoska B., (red.), *100 najpiękniejszych miejsc w Polsce*, Publicat S.A., Poznań 2001.
12. Kondracki J., *Geografia regionalna Polski*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.
13. *Krasiczyn odzyskuje blask*, Rynek Turystyczny 1998, nr 17.
14. Kruczek Z., Kurek A., Nowacki M., *Krajoznawstwo. Zarys teorii i metodyki*, Wydawnictwo Proksenia, Kraków 2003.
15. Kruczek Z., *Polska. Geografia atrakcji turystycznych*, Wydawnictwo Proksenia, Kraków 2002.
16. Kruczek Z., Sacha S., *Geografia atrakcji turystycznych Polski*, Wydawnictwo Proksenia, Kraków 2000.
17. Mazur E., *Geografia turystyczna*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2005.
18. *Na koń! Konie i jeździectwo w Polsce. Informator*, Warszawa 2007.
19. Nowiński K., *Najciekawsze zabytki w Polsce – przewodnik*, Sport i Turystyka – Muza, Warszawa 2001.
20. Nowiński K., *Polska – arcydzieła w architekturze*, Sport i Turystyka – Muza, Warszawa 2003.
21. Pabian B., *Atrakcje turystyczne Polski. Walory kulturowe*, Wydawnictwo WSHiT, Warszawa 2006.
22. Ritchie J.R., Sins M., *Culture as Determinant of Attractiveness*, Annals of Tourism Research, April-June 1978.
23. Swarbrooke J., *The development and management of visitors attractions*, Butterworth-Heinemann, Oxford 1995.

24. www.uw.rzeszow.pl
25. www.erzeszow.pl
26. www.krasiczyn.pl
27. www.baranow.com.pl
28. www.wrota.podkarpackie.pl

